

Rys historyczny

Pierwsze ślady człowieka na terenie Gminy Grudziądz pochodzą z epoki kamiennej (8000-2000 przed narodzeniem Chrystusa). Świadczą o tym znalezione w miejscowościach: Mały Rudnik, Turznice, Skarszewy zabytki w postaci okresów kamiennych z mezolitu.

Państwo Polan u schyłku panowania Mieszka I przejęło kontrolę nad ziemiami położonymi między Wisłą, Osą i Drwęcą. Tu spotkały się odmienne kultury i religie Słowian i Prusów, co było przyczyną wielu zatargów i grabieżnych wypraw wojennych. Prusowie na początku XI w. opanowali na wiele lat piastowskie tereny na południe od OSY, a na wzgórzu obronnym wybudowali twierdzę zwana przez Polaków Gródkiem. Gródek powrócił do państwa polskiego w 1065 r. Tereny te należały do ziemi chełmińskiej, które wraz z innymi, Konrad Mazowiecki przekazał Zakonowi Szpitala Najświętszej Marii Panny w 1228 roku. Od tego okresu rozpoczęła się niemiecka kolonizacja, która trwała do XIV w. W 1466 r. drugi pokój toruński przywrócił ziemię chełmińską Polsce.

W połowie XVI w. dolinę Wisły zasiedlili osadnicy holenderscy-mennonici. W okolicach Grudziądza osiedlili się w miejscowościach Wielki Wełcz - 1564 r. Mały Wełcz - 1573 r. Rozgarty - 1590 r. Sosnówka- 1595 r. Parski-1618 r. Brankówka-1628 r. Ze spisów ludności z lat 80-tych XIX w. wynika, iż mennonicy zamieszkiwali również wsie Gać, Mały Rudnik, Skarszewy, Sztywnag, Szynych, Węgrowo, Zakurzewo. Mennonici odznaczyli się wielką pracowitością. Wnieśli na nasze tereny wyższy poziom gospodarki rolnej, usprawnili system odwodnień terenów podmokłych, budowania kanałów przyczyniając się w ten sposób do lepszego zagospodarowania doliny Wisły. Do naszych czasów zachowały się materialne ślady osadnictwa mennonickiego w postaci : kościołów, kaplic, cmentarzy, budownictwa mieszkalnego oraz systemu kanałów odwadniających.

W czasie długotrwałych wojen szwedzkich w latach 1560-1655 tereny poniosły największe szkody i spustoszenia, gdzie doszło do niespotykanego dotychczas wyludnienia. W czerwcu 1629 roku na terenie wsi Szynych miała miejsce wielka koncentracja wojsk polskich pod wodzą hetmana wielkiego koronnego Stanisława Koniecpolskiego przed wyruszeniem na spotkanie z armią szwedzką pod Trzcianem. Dopiero w 1667 r. za panowania Jana Sobieskiego nastąpiło uporządkowanie tych terenów.

Po pierwszym rozbiore tereny te znalazły się pod panowaniem Prus otrzymując nazwę Prus Zachodnich, nastąpiła ożywiona kolonizacja.

Po 1776 r. powstał rozległy system fortyfikacyjny, co łączyło się z militarnymi planami Fryderyka II.

W latach 1806-1807 w czasie wojny francusko-pruskiej tereny nasze stały się linią frontową podczas zdobywania twierdzy Grudziądz.

W 1807 r. nastąpiło zawieszenie broni oraz podpisanie traktatu pokojowego w Tylży w wyniku, którego powstało Księstwo Warszawskie. Południowa część została wcielona do nowo utworzonego Księstwa, natomiast północna część wraz z miastem Grudziądz pozostała w Prusach w obrębie obwodu kwidzyńskiego. Stan ten trwał do 1813 roku.

Po wojnie niemiecko-francuskiej (1870-1871) nastąpiła akcja wynarodowienia Polaków. Tereny te zostały zasiedlone rdzenną ludnością niemiecką.

Na mocy traktatu wersalskiego z dnia 28.06.1919 r. ziemia chełmińska wraz z miastem Grudziądz i powiatem grudziądzkim wróciła do Polski.

Koniec lat trzydziestych zaostrzył stosunki polsko-niemieckie na tych terenach. 3 września 1939 roku Niemcy zajęli znaczną część powiatu na wschód od Osy oraz zmusili obronę Książęcych Gór do wycofania się na południowy Zachód. 4 września Grudziądz znalazł się pod okupacją hitlerowską. Książęce Góry, Grupa, Marusza i okoliczne miejscowości stały się miejscem licznych zbrodni. Lata okupacji i miejsce masowych egzekucji upamiętniają liczne pomniki i tablice męczeństwa.

Działania armii radzieckiej w rejonie miasta rozpoczęły się pod koniec stycznia 1945 r. a zakończyły się 6 marca 1945 r. wyzwoleniem miasta Grudziądza z okupacji niemieckiej.